

Till Kulturdepartementet

YTTRANDE

KF2022/01/26

2022-12-15

Konstfacks yttrande över betänkandet av Kreativa Sverige (SOU 2022:44)

1. Bakgrund

Konstfack har ombetts svara på remiss av betänkandet Kreativa Sverige! Nationell strategi för främjande av hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher (SOU 2022:44). Utredaren har lämnat förslag till en samlad nationell strategi för den kommande tioårsperioden och följande vision som sätter företagen i centrum:

”De kulturella och kreativa branscherna utgör en självklar del av svensk ekonomi med resilienta företag i ett dynamiskt kultur- och näringsliv som fortsätter att producera innehåll i världsklass, skapar jobb, och bidrar till kulturell, social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet i hela Sverige och resten av världen.”

Övergripande mål:

1. Staten ska forma ett mer ändamålsenligt och effektivt främjande av företag i de kulturella och kreativa branscherna där olika statliga system går i takt och synergier uppstår i statens arbete.
2. Staten ska stimulera en långsiktigt hållbar utveckling av företag i de kulturella och kreativa branscherna i hela Sverige.

Sju strategiska områden pekas ut:

- 1) Tydligt tvärpolitiskt ansvar för kunskap, synergier och samverkan
- 2) Förnyelse av rådgivning, kapitalförsörjning och innovationsstöd
- 3) Långsiktigt och snabbt på upphovsrättens marknad
- 4) Export, internationalisering och värdeskapande utomlands
- 5) Hållbar arbetsmarknad och kompetensförsörjning för alla
- 6) Platsens betydelse för kulturella och kreativa verksamheter (och tvärtom).

2. Sammanfattning

Konstfack är en högskola med framgångsrik utbildning inom bild- och formfältet och rankas som en av de bästa konstnärliga högskolorna i världen. Konstnärlig högskoleutbildning lägger grunden för många konstnärliga utövares kunskap och förmåga att i sin kreativa verksamhet även bidra till en kulturell, social, miljömässig och ekonomisk hållbar utveckling. Hit återkommer många som vill fördjupa eller sprida kunskap och kompetens vidare i samhället eller till nya generationer yrkesutövare. Att Konstfack erhållit egen examensrätt på forskarnivå bidrar till ytterligare stärka den kraft och innovation som finns i den kulturella och kreativa branschen.

Konstfack har en omfattande samverkan med det omgivande samhället, inom ramen för kurser och projekt och inte minst genom de många lärare som är yrkesverksamma vid sidan av sina uppdrag på Konstfack. Till det kommer att en stor internationell kontaktyta med enskilda yrkesutövare samt lärosäten över hela världen.

Konstfack delar utredarens ansats av att även Sverige bör ha offentliga satsningar ”*med fleråriga regeringsprogram och tillämpad forskning för kulturella och kreativa branscher, i syfte att både skapa tillväxt på den globala marknaden och en hållbar arbetsmarknad lokalt.*”

Konstfack välkomnar ansatsen och tycker att många delar i strategin är mycket värdefulla att ta vidare.

Vi vill poängtera att även det utbildningspolitiska området bör beaktas om synergier ska nås mellan politikområden. Inom de sex strategiska områdena kommenteras därför de delar i betänkandet där lärosäten med konstnärlig utbildning och forskning har en roll att spela (med exempel från aktuella utbildningspolitiska frågor).

Konstfack avstår från att lämna synpunkter på modeller och processer.

3. Tydligt tvärpolitiskt ansvar för kunskap, synergier och samverkan

Konstfack instämmer i att statistik, analys och forskning om de kulturella och kreativa företagen behöver stärkas. Vi ställer oss därför positiva till förslaget att regeringen uppdrar åt en myndighet att svara för analysrapporter, spridning av dessa och samordning inom kunskapsområdet. En sådan lösning svarar dock inte självklart mot alla aktörers behov inom sektorn, varför fortsatt samverkan krävs mellan myndigheter, intresseorganisationer etc.

Konstfack utbildar en hög andel egenföretagare. Att ge en rättvisande bild av det yrkesliv som väntar efter utbildningen är svårt då det finns systematiska nationella problem vad gäller statistik och analys inom området. Det påverkar även möjligheten att bredda rekryteringen till konstnärlig utbildning.

Konstfack menar att regeringen särskilt bör uppdra åt Statistiska Centralbyrån (SCB) att förbättra den nationella svenska statistiken gällande kulturella och kreativa näringar som följer standard för svensk näringsgrensindelning (SNI). Att dessa statistiska uppgifter är spridda över nästan alla huvudbranschgrupper, gör att det är svårt att få en samlad bild om de kulturella och kreativa företagen.

En förbättring kan få positiva följd effekter för andra områden. Som exempel kan nämnas Universitetskanslersämbetets årliga statistik om etableringsgrad inom det konstnärliga området (analyser av etableringsgrad är idag missvisande för avslutad konstnärlig utbildning).

En stärkt konstnärlig forskning skulle gynna utvecklingen inom kulturella och kreativa företag och stärka Sveriges konkurrenskraft.

Konstfack menar att de som styr forskningsprogrammen i Sverige har skäl att agera på ett sätt som gör att Sverige kan ta del av och utnyttja EU:s satsningar inom området. Det är dock ännu viktigare att även säkerställa att lärosäten med konstnärlig forskning kan ta del även av svenska nationella forskningssatsningar.

Vetenskapsrådets uppdrag är att initiera och stödja konstnärlig forskning men det konstnärliga området utgör endast 1 procent av VRs projektstöd totalt. Bland övriga forskningsfinansiärer märks en alltför snäv definition av innovation med fokus på kommersialisering och nyttiggörande. Endast en ytterst liten del av dessa forskningsmedel kan komma konstnärlig forskning till del om inte en bredare definition får fäste hos de svenska finansiärerna (exempelvis Eurostats definition som lyfts fram i utredningen).

4. Förnyelse av rådgivning, kapitalförsörjning och innovationsstöd

Lärosätens kompetens och resurser kan bidra till att stärka företagens tillväxt genom innovation och förnyelse.

Konstfack har i budgetförslag till regeringen redogjort för möjligheten att inrätta ett innovationskontor som förstår idéer, skapande och projekt från konstnärliga högskolor. Ett innovationskontor i vår regim kan därmed också få ett särskilt uppdrag att analysera hur innovationsprocessen inom konstnärlig gestaltning skiljer sig från traditionella lärosätens innovationsprocesser. Hur ser en ”kommersialiseringsprocess” ut för konstnärliga yrkesutövare – är målen de samma, och metoderna? Omfattar det ”enbart” eget företagande och yrkesutövande eller finns det även andra delar i detta så som samarbeten – och hur hanteras dessa? etc

5. Hållbar arbetsmarknad och kompetensförsörjning för alla

Inom ramen för konstnärlig högskoleutbildning skapas och delas avancerad kunskap inom det konstnärliga området, ofta i samverkan med företag eller offentliga aktör och med en tvärdisciplinär karaktär.

Många företag i den kulturella och kreativa branschen har noll anställda och begränsade resurser. Även om företag driver en stor del av utvecklingen, är de samtidigt i behov av omställning med fokus på fortsatt teknikutveckling, digitalisering och hållbar utveckling. Behovet av kompetensutveckling kan mötas av konstnärliga lärosäten med avancerad teknisk utrustning och kunskaper om dess användning för konstnärlig produktion.

Regeringens satsning under pandemin möjliggjorde högskoleutbildning för yrkesutövare i kulturella och kreativa företag (den sk återhämtningsplanen). Denna satsning tas dock successivt bort kommande år. Om regeringen istället väljer att fortsätta tillskjuta resurser för omställning ökar möjligheten att tillgodose detta behov inom den kreativa och kulturella branschen.

Mycket stora och mikro- till medelstora företags verksamhet utgår ifrån och kretsar många gånger kring soloföretagarnas kunskap och utövning. Det gäller t ex förlag, gallerier, spelföretag eller media-koncerner som är framgångsrika på grund av de enskilda kulturutövarna. Det är kreatörens (soloföretagarens) villkor som är svagast.

Ärendet har beslutats av prorektor Jenny Althoff efter föredragning av förvaltningschef Elisabet Nordwall. I ärendets handläggning har även vice-rector Magnus Bårtås deltagit.

Stockholm den 15 december 2022

Jenny Althoff
Prorektor